

תולדות

גליון 77 | תשפ"ב

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי ר' ר' ר' ר' ר'
קוק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"י

ולאם מלאם יאמין

ביאור יסודי במלחמת היצר/והזהירות ההבדלה ביניהם כחוט השערה

וברש"י הביא לדברי חז"ל כשזה קם זה נופל, דהיינו יש כאן לימוד למלחמת היצה"ר שכל אחד ואחד מהצדדים נבנה ממפלת חבירו, וכל הסיפוק מעבדת ה' היא ממפלת היצה"ר, וכדאי בזה"ק (קל"ז ע"א) "אלמלא יצה"ר אפילו חדותא דשמעתא לא הוה משתכח", דהיינו דהחיותא דשמעתא מגיעה ע"י הסיפוק מהניצחון במלחמת היצר, וכידוע משמיה דהגר"א, דעיקר התאווה לדברים בטלים, מקורה בפגיעה במצוות ת"ת.

ומכאן נלמד גודל הזהירות, במלחמת היצר, דהלא שניהם היו צמודים זל"ז בשליא אחת, והאחד מסמל הקדושה, ואילו השני הוא סמל הרע הטומאה והיצה"ר, ועד כדי שכל כוחו של האחד הוא רק ע"י הכנעתו של האחר, וזהו "אין בין ג"ע לגהינם אלא חוט השערה בלבד".

[א.ה. שמענו השבוע מהגר"י אוהב ציון שליט"א, שהביא מרבינו על אחד שנמשך לתאוות פסולות וחמורות, ואמר רבינו דבשרשו תאוות אלו הינם גנובות מתאוות לעסק התורה, וכנראה שכוונתו של רבינו לדברי הגר"א אלו].

ויאמר עשו אל-

יעקב הלעיטני נא מן-

האדם האדם הזה

ביאור הדימיון להלעט גמל די"קא/ומדוע בסופו נמשל עשיו לחזיר

וברש"י כתב חז"ל: הלעיטני אפתח פי, ושפוך הרבה לתוכה, כמו ששנינו (משנה שבת כ"ד ג') אין אובסין את הגמל אבל מלעיטין אותו, ע"כ.

ויש לבאר עפ"י רמז דברי רש"י הללו, דהנה איתא במדרש תנחומא (פרשת

וישלח) "אמר ר' הושעיא, אמר לי זקן אחד, אומר לך טיבו של מדרש, וכשתהא דורשו אמור משמי, עתיד עשיו להחזיר ליעקב כל מה שנטל מיעקב, שנאמר מלכי תרשיש ואיים מנחה מנחה יביאו אין כתיב כאן אלא מנחה ישיבו", ע"כ.

ומצינו בגמ' (שבת קנ"ה ע"א) אמר רב יהודה, המראה למקום שאינה יכולה להחזיר, הלעטה למקום שיכולה להחזיר, וא"כ הביא רש"י דווקא למשנה זו, בכדי לרמוז ולומר דגם הלעטה זו שמלעיט עתה יעקב את עשיו, גם זו נכנסת בכלל כל אותם הדברים שנטל עשיו מיעקב, ועתיד להחזיר לו באחרית הימים.

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

לצאת יד"ח בעשיית ההכנות לשב"ק ע"י שליח, וביסוד פטור "זקן ואינו לפי כבודו" בזה

הרי שכבר ידוע, שלית בר אנוש, שיוכל לעקוב ולבוא אחר אורחותיו של רבינו ותהלוכותיו, ומי יעמוד בסוד קדושים, לדעת ולהתחקות אחר המלך, ופעמים היה שנעלם לכמה שעות, ולאחמ"כ נתברר שהיה עסוק בעצמו בהשכנת שלו' בין איש לאשתו, ובביקור חולים וכדו', ופע"א זכינו ללוחות לביקור חולים אצל אחד ממקורביו, שיש ובר אוריין ואבהו, והתעניין רבינו על מצבו, ובתוך הדברים סיפר על הכנותיו לשב"ק, וסיפר לרבינו שאע"פ שחולה הוא, וקשה עליו כל מאמץ מיותר, בכל זאת התאמץ ביותר להכין בעצמו לכבוד שב"ק, כי ברמב"ם מבואר שיש חיוב להכין בעצמו לשב"ק, וחזיקו רבינו ואמר לו שאכן זכות גדול הוא להכין לכבוד שבת, ובירכו בכל הברכות האמורות בתורה.

אמנם תיכף שיצא פנה אלינו ואמר דבדאי מצווה איכא, אבל אין נראה שיש כאן חיוב

המשך בעמוד הבא

(ועוד יש להוסיף, מדוע נמשל עתה לגמל, והלא חז"ל דימוהו לחזיר, אלא גמל הוא הראשון לחיות הטמאות שמעלה גרה, דהיינו מראה טומאתו בראש כל חוצות ולא מסתירה, וזהו תחילתו של רשע שבתחילה רשעותו גלויה, ולבסוף נמשל לחזיר שמפריס פרסה, דהיינו מסתתר ברשעותו ואומר "כיצד מעשרין את המלח ואת התבן").

ותקח רבקה את

בגדי עשו בנה הגדל החמדת

ביאור על ההשוואה לבגדי כהונה גדולה ומדוע הוצרכה רבקה לומר 'עמי בבית' /מדוע מודגש 'חמודות' לש' הרמב"ם בלאו דלא תחמוד.

ובמדרש ובירושלמי (פ"א דמגילה) אי' שהיה משמש בהם בכהונה גדולה, והביאור הוא שע"י אותה העברה של הבגדים מעשיו ליעקב, בזה מועבר בפועל כח הקדושה ליעקב, ומעתה זכאי הוא לברכות הבן הגדול, וזהו ההדגשה "אשר איתה בבית", דהיינו זה בביתה, ולא בביתו של עשיו, שמלא גילולים וע"ז, וכדאי בגמ' שכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו בביהמ"ק.

וביהמ"ק הלא הוא מקור השפע הגשמי של כל העולם, וכמאמרם ז"ל (סוכה נ"ה ע"ב) "א"ר יוחנן אי להם לעובדי כוכבים שאבדו, ואין יודעין מה שאבדו", ולשם

הדברים נכתבו ונערכו על דעת העורכים בלבד. להערות, תרומות והנצחות,

ולקבלת הגליון בדוא"ל ניתן לפנות לטלפון: 052-766-0975 או sc0527660975@gmail.com

ה' אלוֹקִיךָ לִפְנֵי, ובמצב שכזה שאדם תולה כל בטחונו בהש"ת מסתלק לאלתר, כל הכוח של "ידי עשיו", ושום בריה לא יכולה להרע לו ולהזיק אותו.

ובזה שתולה את עצמו רק בקוב"ה, משרש את האפיקורסות של עשיו, שע"ז אמרו חז"ל (בר"ר ס"ג י"ד) "ויזד יעקב נזיד", אמר לו מה טיבו של נזיד זה, אמר לו שמת אותו זקן, אמר באותו הזקן, פגעה מדת הדין, אמר לו הין, אמר אם כן לא מתן שכר ולא תחיית המתים.

ומצינו (מדר"ר שם) שכנגד זעקתו של עשיו, "ויזעק זעקה גדולה ומרה". היכן נפרע לו, בשושן, שנאמר: "ויזעק זעקה גדולה ומרה". דהיינו עשיו שכפר בעיקר, וצאצאו המון, שהפיל פור, למרות שידע שמשרע"ה נסתלק באדר, וכל זאת עשה רק כדי להוכיח שכביכול אין השגחה פרטית והכל במקרה.

וזהו מאי דאמרו חז"ל (ילקו"ש תתקמ"ד) דלעת"ל יבטלו כל המועדות חוץ מפורים, דרש"י כבר פירש עה"פ (בראשית ל"ג י"ד) "ואני אתנהלה לאיט"י", דהיינו באחרית הימים, ואז עדיין צריכים לכווחו של מרדכי ולזעקתו המרה, להלחם בעשיו הרשע ובזעקתו המרה. וכמושנ"ת.

דובה'לה האט מיר געמאכט חלישות הדעת

פעם אחת בעידנא דחדוותא סיפר חותנו של רבינו בעל ה'חשוך חמד' הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על אמרה יוצאת דופן מחז"ל של רבינו ה"ה מרן רשכבה"ג הגרי"ש אלישיב זיע"א, בזה הלשון "דובה'לה האט מיר געמאכט חלישות הדעת", וגופא דמעשה כך הוה, היה זה סמוך לנישואיו של רבינו עם נכדתו של מרן הגריש"א הלא היא הרבנית תליט"א, התארח אצל חז"ל בירושלים, ובעיצומו של הלילה קודם עלוה"ש שמע הגרי"ש קול רחש מהכניסה לבית, ולרגע קט דימה שזהו גנב הפורץ לבית, אמנם הגרי"ש אמר לעצמו, וכי מה יוסיף לי לקום מלימודי, והמשיך לעסוק בתורה, וכעבור שעה שוב שמע קול רחש, או אז הבין לאשורו שזה נכדו חביבו רבינו שליט"א, שכבר יצא יד"ח שינת הליל וקם עתה לתפילת הנצה"ח, אמנם למרבה הפלא תיכף אחר הסעודה כבר פנה רבינו לצאת ללמוד בבית הכנסת הסמוך ברעננות כאילו ישן לילה שלם. וע"ז סיים הגריש"א ואמר לחתדב"נ הגר"י זילברשטיין זליט"א "דיין דובה'לה האט מיר געמאכט חלישות הדעת".

דעת
חכמה ומוסר

מזלא טבא וגדיא יאה

קמיה כבוד מעלת הרה"ג רבי יעקב בריזל שליט"א

תלמידו חביבו של רבינו דומ"צ שכונת 'פאר טבריה' וראש כולל גבוה להוראה 'דרכי התלמוד' לרגל הולדת הבת בשעתו"מ, יזכו אביה ואמה לגדלה ולהכניסה לחופה ולמעש"ט

המברכים נאמנה

חז"ר המכון רבנן ותלמידהו

שפה לנאמנים - המשך

לעשותו בעצמו ולא ע"י שליח, יותר משאר מצוות.

והסביר רבינו והביא את לשון הרמב"ם דז"ל (הל' שבת פ"ל) "אע"פ שיהיה אדם חשוב ביותר, ואין דרכו ליקח דברים מן השוק, ולא להתעסק במלאכות שבבית, חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת, בגופו' שזה הוא כבודו", עכ"ל, ולכאורה צ"ע דברי רמב"ם אלו וכבר נתקשו רבים בזה, דהלא בגמ' קידושין (מ"ב ע"א) מבואר להדיא דרק 'מצווה' בו יותר מבשלוחו, ולא שיש חיוב. (ויעוין בבית"ל בסי' ר"ג).

ובאמת לכאורה קשה דאי נימא שכוונת הרמב"ם לחייבו בהכנת צרכי שבת, אפי' בזקן ואינו לפי כבודו, א"כ מאי שנא מכל התורה דאיכא פטור בזקן ואינו לפי כבודו, היכא דהוא בשב ואל תעשה, ויעוין בתוס' בשבועות ל' ע"ב (ד"ה אבל) דאכן לתירוצו הראשון של התוס' כל הפטור הוא רק בזיון גדול, אמנם לתירוצו השני של תוס' מבואר שפשוט לו שיש פטור בכל התורה במצווה שהיא בשב ואל תעשה, וא"כ אמאי חילק הרמב"ם בהכנה לשבת, דמחוייב בה טפי משאר המצוות.

אלא על כרחך נראה דהרמב"ם כוונתו לזה, כיון דהיה מקום לומר דיש פטור בזקן ואינו לפי כבודו, מעצם חיוב הכנה לשבת, ולכא"כ בזקן ואינו לפי כבודו' כלל חיוב הכנה לשבת, אפי' ע"י שליח, כי אינו כלל בגדר המצווה, וכמו דחרש שאינו שומע, פטור משמיעת שופר, משום שאינו

בגדר המצווה, גם ת"ח יפטר ממצוות הכנה לשב"ק מחמת דאינו לפי כבודו, ע"ז כתב הרמב"ם להדיא שבזה מחויב הוא 'שזה הוא כבודו', לכן חל החיוב גם על ת"ח להכין לשב"ק, והם בכלל המצווה, אמנם ודאי דיכול לקיימו גם ע"י שליח, ואינו מחויב מדינא לעסוק בהכנות אלו בעצמו, ורק מצווה איכא כמבואר בגמ' בקידושין.

וודאי אין מקום לומר ולדחות, דבכה"ג שאפשר לעשותו ע"י שליח, א"כ אין צריך לטעם הרמב"ם ש'זהו כבודו' לעשות הכנות לשבת, דהרי הוא מחויב הואיל ויכול לעשותו ע"י שליח, ולא יהא לו בזיון, דזה ודאי שבגדר החיוב מסתכלים על עצם החיוב, לעשותו בגופו ובעצמו, ולא בזה שהוא יכול לעשותו ע"י שליח,

וראיה לזה מהא דפטר הראשונים לסומא מקריאת התורה, דהרי אסור ללמוד תורה שבכתב בע"פ, והוא אינו יכול לראות הכתב ולקרות, לכן פטור מקריאת התורה, אע"פ דלכאורה יש בעל קורא והוא מוציא, ויכול לקיימו ע"י השליח, פטרוהו, כיון דהוא כשלעצמו, אינו בגדר חיוב 'קריאה', מחמת דסומא הוא.

וזהו הביאור בדברי הרמב"ם, דבאמת יכול לצאת יד"ח בעושה ע"י שליח, רק דמעצם החיוב לא נפטר דלא אמרינן בזה פטור 'זקן ואינו לפי כבודו', אמנם כיון שמחוייב בזה מעיר הדין שפיר יכול לצאת יד"ח בזה ע"י שליח כבשאר מצוות.

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריה:

רבה הראשי של טבריה, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריה, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביכאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביכאס זצ"ל

